

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет

кафедра української мови

Реферат
на тему:

**Різновиди робіт з орфографії
та методика їх проведення**

Підготувала
студентка групи
Струс Оксана

Перевірила
доц. Сколоздра-Шепітко О. Р.

Львів 2017

Різновиди робіт з орфографії та методика їх проведення

Оволодіння орфографією — важливий елемент загальноосвітньої підготовки учнів. Підвищення рівня їхнього мовленнєвого розвитку (на що звертається особлива увага в сучасній школі) повинно супроводжуватися удосконаленням орфографічної грамотності, оскільки сформованість в учнів орфографічних навичок справляє позитивний вплив на їхній загальний мовленнєвий розвиток. Щодо орфографічної грамотності, то, відомо, що це “складник загальної мовної культури, який формується внаслідок вивчення теорії, свідомого засвоєння правописних правил і виконання системи тренувальних вправ, що забезпечують вироблення необхідних умінь і навичок”¹.

Формування навичок грамотного письма здійснюється за допомогою вправ, які, безумовно, є "видом навчальної діяльності учнів, що ставить їх перед необхідністю багаторазового і варіативного застосування отриманих знань у різних зв'язках і умовах".²

Традиційно виділяють такі вправи з орфографії, як списування, диктанти, орфографічний розбір, вправи з орфографічним словником, довільне письмо (добирання слів з орфограмами), вправи з розвитку мовлення (переклади, перекази, твори), що містять і орфографічні завдання тощо.³ Проте для засвоєння орфографії використовуються вправи, які можна об'єднати в такі групи:

- вправи на артикулювання звуків, деформована вимова яких спричиняє появу орфографічних помилок;
- вправи для сприймання тексту на слух;
- звуко-буквений аналіз слів;
- вправи для зорового сприймання навчального матеріалу;
- ускладнене списування;

¹Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2015. – С. 176.

²Разумовська М. М. Методика навчання орфографії в школі: посібник. – М., 1992. – С.42.

³Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Ленвіт, 2015. – С. 177.

– не ускладнене списування;

– творчі вправи.

До основних ефективних видів роботи з орфографії традиційна методика, завжди відносила:

→ твір;

→ переказ;

→ диктант.

Твір надає широкі можливості для самостійного творчого мововиявлення учня, розвитку його зв'язного мовлення. За допомогою диктанту у дітей форсуються навички самоконтролю, вміння пояснювати написане. Тому, мабуть, одними із найефективніших вправ є диктант “Перевіряю себе” і коментоване письмо, завдяки яким відбувається поліпшення орфографічної грамотності. Як проміжна ланка між диктантом і твором переказ зберігає від диктанту значний масив орфографії, бо мовний матеріал у ньому не можна довільно змінити. Про переказ можна сказати, що це крок до твору, самостійний але контрольований. Переказ не можна написати, якщо не знаєш заздалегідь тексту. У навчальному процесі має бути надане місце різним видам роботи: диктанту, переказу, твору. Але з метою різних видів контролю їх треба частіше змінювати один одним.

У шкільній практиці найбільш поширеними є такі види диктантів:

1. Слуховий, зоро-слуховий та слухо-зорові попереджувальні диктанти проводяться після пояснення правопису орфограм, повторення і з'ясування орфографічних правил. Потім текст записується і перевіряється.

2. Коментований диктант передбачає пояснення правопису орфограм у процесі запису тексту. Під час запису тексту один із учнів за завданням учителя коментує слова із зазначенням орфограм пояснюючи правило. Пояснення орфограм здійснюється після запису тексту.

3. Пояснювальний диктант характеризується такими етапами: 1) учні записують текст під диктовку вчителя; 2) після написання диктанту учні читають речення за реченням і пояснюють правопис орфограм під керівництвом учителя.

4. Контрольний диктант проводиться в кілька етапів. Спочатку вчитель читає весь текст. Якщо виникає потреба, він дає пояснення щодо окремих слів у тексті. Після прочитання всього тексту вчитель читає перше речення повністю; а учні тільки уважно слухають. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається один раз. Після того, як учні запишуть, речення повністю читається повторно, щоб перевірити записане. У такий спосіб диктується кожне речення. Після запису всього тексту вчитель читає його ще раз від початку до кінця. Час для додаткової перевірки контрольного диктанту не відводиться.

5. Словниковий диктант може бути попереджувальним, пояснювальним, коментованим, мати творчий характер.

6. Вибіркові диктанти передбачає вибір учнями, наприклад, слів, які написано правильно / неправильно.

7. Диктант з письмовим обґрунтуванням. Під час цього різновиду потрібно написати слова / речення / текст, а також прокоментувати на письмі, наприклад, підкреслені слова.

Також виділяють ще:

8. Вільні диктанти.

9. Творчі диктанти.

10. Словниковий та вибіркового творчі диктанти.

11. Графічний диктант.

Нині вчителі-словесники успішно впроваджують у практику роботи диктант-алгоритм, диктант-гіпотезу, диктант-тест, диктант інформаційної дії.⁴

⁴ Методика навчання орфографії [Електронний ресурс] // Довідник з української мови . - Режим доступу до ресурсу: <http://school.home-task.com/metodika-navchannya-orfografi>. - Переглянуто 06.12. 2017.

Результативним для підвищення грамотності учнів також є орфографічний розбір, який тісно пов'язаний з аналізом слова за будовою, словотворчим і морфологічним. І все ж таки орфографічний розбір не можна сплутувати з граматичним чи іншими видами аналізу, бо під час орфографічного розбору основна увага зосереджується на тих словах і морфемах, які становлять інтерес саме з погляду навчання правопису, у написанні яких можливі помилки.

Орфографічний розбір може практикуватися як окремий вид вправ, для виконання якого вчитель відводить частину уроку; він може супроводжувати списування, навчальні, попереджувальні й коментовані диктанти.

Заслугове на увагу робота з орфографічним словником, яка допомагає учням запам'ятовувати важкі щодо написання слова, урізноманітнює методи практичного вивчення правопису, сприяє свідомому ставленню учнів до оволодіння орфографією, піднесенню мовної й загальної культури та виробленню вмінь самостійно працювати над додатковою літературою. У цілому ж учитель-словесник повинен виховати в кожного учня потребу й звичку щодня працювати із словниками (орфографічними, тлумачними, фразеологічними, іншомовних слів тощо).⁵

Закономірно, що позитивну роль у формуванні орфографічних навичок відіграють також основні види правописної пам'яті (зорова, слухова, моторна, кінезтезична), які діють у сукупності, зокрема під час виконання різних видів вправ.

Таким чином вивчення орфографії за допомогою системи вправ передбачає періодичну корекцію учнівської вправності, дає змогу створювати умови для формування орфографічних умінь і навичок на теоретичній основі, що є важливим стимулом піднесення грамотності учнів й розвитку писемного мовлення.

⁵Хома О. М. Формування орфографічних умінь на уроках української мови / О. М. Хома // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 3 (11). – С. 270–277.

Список використаної літератури

1. Методика навчання орфографії [Електронний ресурс] // Довідник з української мови . - Режим доступу до ресурсу: <http://school.home-task.com/metodika-navchannya-orfografi>. - Переглянуто 06.12. 2017.
2. Разумовська М. М. Методика навчання орфографії в школі: посібник. – М., 1992. – С. 42.
3. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. – К. : Ленвіт, 2015. – 320 с.
4. Хома О. М. Формування орфографічних умінь на уроках української мови / О. М. Хома // Освітологічний дискурс. – 2015. – No 3 (11). – С. 270–277.